

RajatOn?-julistesarjaan liittyviä tehtäviä eri koulutunneille

Äidinkieli ja kirjallisuus

Ennen näitä tehtäviä tutkikaa seuraavia julisteita:

- Minut tekee onnelliseksi
- Kulutus tuo onnea?
- Käytänkö aikani niin kuin haluan?
- Elämä on rajallinen
- Maapallo on rajallinen
- Koti on rajallinen
- Lompakko on rajallinen

1. Energiadraama. Jokainen oppilas saa roolin elämäntavaltaan erilaisessa perheessä (esim. Luonnolliset, Säästäväiset, Huolettomat ja Tuhurit). Perheenjäsenet pukeutuvat roolihahmonsa tyylin mukaan ja piirtävät itselleen sopivan kodin. Sen jälkeen perheille annetaan erilaisia arkipäivän tapahtumia, kuten ruuanlaitto, liikenne, koulu/työ sekä harrastukset ja vapaa-aika. Kaikki toimivat tilanteissa oman roolinsa mukaan. Lopuksi perheet esittelevät valintojaan ja erilaisista tavoista toimia keskustellaan. Mihin kaikkeen käytämme päivittäin energiaa?
2. Termit tutuiksi. Tuokaa kouluun erilaisia lehtiä ja lukekaa niitä yhdessä. Etsikää lehdistä artikkeleita, joissa mainitaan jokin seuraavista termeistä: ilmastonmuutos, kestävä kehitys, energia, tuotteen elinkaari, ekotehokkuus, ekologinen jalanjälki, monimuotoisuus. Kuinka paljon sanoja löytyy? Missä yhteydessä niitä käytetään? Kirjoittakaa lehdistä löytämillenne sanoille sellainen selitys, jonka kuka tahansa voi ymmärtää.
3. Tehkää luokkanne omat ”Hyvät uutiset”. Jokainen kirjoittaa pienen uutispätkän jostain ympäristöasiasta. Mutta uutisoikaa ainoastaan hyviä uutisia! Ja lopuksi teette uutislähetyksen, jossa jokainen käy lukemassa oman uutispätkänsä. Jos käytössänne on videokamera, niin voitte kuvata uutiset!
4. Tehkää haastattelututkimus. Jokainen oppilas kysyy kahdelta eri-ikäiseltä tuttavaltaan esim. seuraavanlaisia kysymyksiä: 1. Millä kulkuneuvolla useimmiten kuljet?, 2. Miksi?, 3. Kuinka pitkiä matkoja useimmiten ajat?, 4. Voisitko kuvitella käyttäväsi jotain muuta tapaa kulkea tuo sama matka? Kerätkää haastattelutulokset yhteen ja tutkikaa, mikä on tavallisin tapa liikkua.
5. Ainekirjoitusaiheita: Minä kuluttajana, Tuoko ostaminen onnea?, Mikä tekee onnelliseksi?, Mitä rahalla saa?

Matematiikka

Ennen näitä tehtäviä tutkikaa seuraavia julisteita:

- Kasvava arvoitus
  - Kaikki kasvaa
1. Eksponentiaalinen kasvu. Katsokaa seuraava, eksponentiaalisesta kasvusta kertova video YouTubesta (kesto 8,28 min):
www.youtube.com/watch?v=hM1x4RljmnE
  2. Maapallon pinta-ala on 510 065 285 km², suomalaisten ekologinen jalanjälki on 0,07 km² ja maapallolla on 6,2 miljardia ihmistä. Jos jokainen maapallon asukas käyttäisi yhtä paljon luonnonvaroja elämiseen kuin suomalaiset, montako maapalloa tarvitsisimme? Entä mikä olisi kestävä taso?
  3. Sähkösäästölamput säästävät nimensä mukaan sähköä verrattuna tavallisiin hehkulamppuihin. Tavallinen hehkulamppu käyttää 60 w ja energiansäästölamppu 7 w. Jos kodin kymmenestä hehkulamppusta vaihdetaan kuusi energiansäästölamppuihin, niin kuinka paljon sähköä säästetään kuussa? Päivässä lamppuja poltetaan 5h/lamppu.

Ympäristö- ja luonnontieto

Ennen näitä tehtäviä tutkikaa seuraavia julisteita:

- Kaikki kasvaa
- Maapallon kulutuskuume
- Rajojen yli
- Rikkoutuuko elämän kudokset?
- Onnellinen tulevaisuus?
- Maapallo on rajallinen

1. Miten sinä olet riippuvainen luonnonvaroista? Kirjoita esimerkkejä omasta elämästäsi.
2. Retki kaatopaikalle. Mitä kaikkea löydätte? Voisiko jotain löytämästänne tavarasta käyttää vielä uudelleen?
3. Tehkää tutkimus joko luokassa tai koulun piha-alueella. Arvioikaa paikkaa alla olevan taulukon mukaan. Havainnoi yhtä asiaa kerrallaan ja anna pisteitä sen mukaan, kumpi ääripää kuvaa paikkaa paremmin.

hiljainen – meluisa

monipuolinen – yksipuolinen

puhdas – likainen

kylmä – lämmin

ruma – kaunis

ilahduttava – synkkä

rauhallinen – rauhaton

viihtyisä – kolkko

valoisa – pimeä

raikas – tunkkainen

turvallinen – turvaton

mukavantuntuinen – epämiellyttävä koskea

4. Miten voisitte itse lisätä koulunne viihtyisyyttä? Keksikää 10 erilaista tapaa.
5. Harjoittakaa aisteja: kuunnelkaa ja tunnustelkaa silmät kiinni, katselkaa ympäristöä uudesta näkökulmasta ja tuoksetelkaa hajuja!
6. Termibingo. Piirtäkää ruutupaperille 5 x 5 ruudun ruudukko. Jokainen kirjoittaa ruutuihin haluamassaan järjestyksessä sovitut sanat: ympäristö, luonto, saaste, kemikaali, ilmasto, ydinvoimala, öljy, maakaasu, ekotehokkuus, vihreä sähkö, tuulivoima, jne. Kun ruudukot ovat valmiit, voitte pelata termibingoa: yksi luettelee termejä haluamassaan järjestyksessä, ja muut merkitsevät ruudukkoonsa sanotun termin. Se, joka saa ensimmäisenä viiden suoran (pysty- tai vaakatasoon tai vinottain), huutaa ”bingo” ja on pelin voittaja. Keskustelkaa termien merkityksestä.
7. Piirtäkää kartta koulunne lähiympäristöstä niin, että karttaan voi merkitä jokaisen oppilaan kodin sijainnin. Kirjoittakaa, kuinka pitkä matka kodeista on koululle ja miten kukin kulkee koulumatkansa. Pohtikaa, miten ympäristöystävällisesti pääsette kulkemaan koulun ja kodin välisen matkan. Olisiko mahdollista liikkua vielä ympäristöystävällisemmin? Miten?

8. Tarkastakaa luokkahuone. Millaisia tavaroita luokkaan on hankittu? Ovatko ne turhia vai tarpeellisia? Millaisia materiaaleja käsitöissä, kuvataidossa tai muissa töissä käytetään? Miettikää, miksi turhia tavaroita edelleen säilytetään koulun tiloissa, ja miksi tärkeät tavarat ovat tärkeitä.
9. Tehkää tavaralista luokkahuoneen tavaroista ja kirjatkaa sen perään, mistä raaka-aineista ne on tehty (kivi, puu, lasi, muovi, metalli, puuvilla...)
10. Valitkaa vuoden turhin tavara. Jokainen saa ehdottaa 1-5 turhinta olemassa olevaa tavaraa. Tehkää tavaroista lista. Tämän jälkeen jokainen saa 5 pelimerkkiä (kiviä, klemmareita tms.), joilla äänestetään turhimpia tavaroita (äänensä voi jakaa eri turhakkeiden kesken tai antaa kaikki viisi yhdelle turhalle tavaralle). Voitte myös tehdä turhimpien tavaroiden näyttelyn.
11. Mikä on oma turhin tavarasi? Entä tarpeellisin? Miksi?
12. Mikä on jätettä? Miten se eroaa raaka-aineesta?
13. Kirjoita ohjeet jätteiden lajittelulle!
14. Nyt on viimeistään aika tehdä loppu kertakäyttötavaroille! Missä kaikkialla käytetään vielä kertakäyttöisiä esineitä? Voisiko ne korvata kestäväillä?
15. Tehkää retki kierrätyskeskukseen tai jätteiden kierrätyslaitokselle. Miten vanhaa tavaraa käytetään niissä hyödyksi?
16. Listatkaa erilaisia elintarvikkeita, esim. appelsiinimehu, herkkusienet, kirjolohi, meetvursti, riisi jne. Katsokaa, missä maassa elintarvikkeet on valmistettu, ja laskekaa maailman kartalta kuinka pitkän matkan kukin elintarvike on kulkenut ennen kuin se on myynnissä lähikaupassanne.

Biologia ja maantieto

Ennen näitä tehtäviä tutkikaa seuraavia julisteita:

- Kaikki kasvaa
  - Maapallon kulutuskuume
  - Rajojen yli
  - Rikkoutuuko elämän kudokset?
  - Maapallo on rajallinen
1. Pohtikaa ihmisen ja luonnon vuorovaikutusta ja ihmisen riippuvuutta luonnosta tutkimalla ekosysteemipalveluista kertovaa Lahjoja luonnolta - kurkistusluukkupylvästä, jonka voi lainata Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskuksesta.
  2. Vertailkaa ekologisten selkäreppujen painoja. Millaisia valintoja voitte tehdä? Etsikää lisää ekologisia selkäreppuja internetistä.

Ekologisia selkäreppuja (lähde: Wuppertal-instituutti)

haarukka 53 kg
kultasormus 2000 kg
posliininen kahvimuki 1,5 kg
appelsiinimehu (2dl) 5 kg
kotimainen mustaherukkamehu (2 dl) 0,5 kg
kauppakassit vuodeksi (muovikassit) 236 kg
kauppakassi vuodeksi (kangaskassi) 1,2 kg
polkupyörä (teräsrunkoinen) 400 kg
polkupyörä (alumiinirunkoinen) 12 000 kg
T-paita 2,16 kg
rullaluistimet 115,8 kg
barbienukke 16,8 kg
leluauto (alumiinia, muovirenkaat) 44,4 kg
hammasharja (tavallinen) 58,3 kg
hammasharja (vaihdettava harjaosa) 13,8 kg

Tietoisku:

Ekologinen selkäreppu kuvaa tietyn tuotteen tuottamiseen tarvittujen raaka-aineiden painoa. Tuotteen oma paino ei vaikuta reppun painoon. Näemme vain harvoin, miten paljon raaka-aineita kulutetaan ennen kuin saamme tietyn tuotteen käyttöön. Ekologinen selkäreppu sisältää maata ja kalliota, ilmaa ja vettä sekä kasvi- ja eläinkunnan tuotteita. Reppu on täyttynyt tavaran valmistuksen kaikissa vaiheissa. Mitä kevyempi reppu on, sitä vähemmän on kulunut luonnonvaroja. Miksi luonnonvaroja kannattaa käyttää harkiten?

3. Tutustukaa erilaisiin energiamuotoihin, kuten öljyyn, kivihiileen, maakaasuun, tuulivoimaan, aurinkovoimaan, biopolttoaineisiin sekä ydinvoimaan. Miten niitä käytetään? Miten paljon niistä saadaan energiaa? Millaisia ympäristövaikutuksia

- eri energiamuodoilla on? Riittääkö energian lähteitä loputtomiin? Jos lähitöllänne on jokin voimalaitos, tehkää retki sinne.
4. Järjestäkää tavaravaihtopäivä. Jokainen tyhjentää kaapeistaan kaikki turhat tavarat ja tuo ne vaihtopöydälle. Tavaravaihtopäivästä saa sitten ottaa mukaansa sellaisia tavaroita, joita itse tarvitsee. Voitte elävöittää tavaravaihtopäivää niin, että jokainen pitää pienen esitelmän tuomansa tavarän historiasta. Huolehtikaa mahdollisesti jäljelle jääneet tavarat kierrätykseen!
  5. Selvittäkää, miten omassa kunnassanne on hoidettu jätteen kierrätys, ja missä on kerhoanne lähimmät kierrätyspisteet.
  6. Tutustukaa tarkemmin Ylilyöntipäivään netissä:
www.footprintnetwork.org/gfn_sub.php?content=overshoot
  7. Ryhmätyö- tai esseeaiheita: Luonnonvarojen kestävä käyttö, Luonnon ja ympäristön tärkeys ihmiselle, Ilmastonmuutos, Ihminen luonnonvarojen kuluttajana, Luonnon monimuotoisuuden merkitys

Terveystieto

Ennen näitä tehtäviä tutkikaa julistetta:

- Käytänkö aikani niin kuin haluan?

1. Oma ajankäyttöni -tutkimus. Jokainen kirjaa yhden viikon ajan muistiin, mihin käyttää aikansa. Voitte käyttää samaa luokittelua kuin julisteessa. Viikon jälkeen yhdistäkää koko luokan tulokset samaan taulukkoon (laskekaa keskiarvot eri asioihin käytetyistä ajoista). Pohtikaa, käytättekö aikanne niin kuin haluatte?
2. Keksikää eri syitä, miksi kannattaa liikkua lihaksilla.

Liikunta

1. Liikuntakuu. Pitäkää luokkanne liikuntakuukausi, jolloin kokeillette monia erilaisia liikuntamuotoja: taitopyöräilyä, ultimatea (frisbeepeli), suunnistusta, suolla kävelyä, sulkapalloa, juoksuleikkejä tai talvella vaikka lumikenkäkävelyä.
2. Tunnin kevyt pyöräily vie energiaa 450 kcal. Tutkikaa eri ruokia, ja kokeilkaa, miten pitkälle pääsisitte pyörällä omenan, suklaapatukan, ruisleipäviipaleen tai jugurtin voimin. Ensin teidän pitää tietenkin kokeilla, kuinka pitkän matkan pyöräilette tunnissa.
3. Kun liikkuu omalla lihasvoimalla, ehtii samalla tehdä monia havaintoja. Nauttikaa kävely- tai pyöräilyreissun aikana luonnosta ja kirjatkaa luontohavainnot (äänet, hajut, maut ja maisemat) muistiin!

Fysiikka ja kemia

Ennen näitä tehtäviä tutkikaa seuraavia julisteita:

- Kaikki kasvaa
  - Maapallon kulutuskuume
1. Mitatkaa huonelämpötiloja eri paikoissa, esim. luokahuoneessa, ruokalassa, aulassa, liikuntasalissa, kirjastossa jne. Mikä on sopivin lämpötila oleskeluun?
  2. Kerätään sähkönsäästöpinnoja. Jokaisesta turhaan toimivasta sähkölaitteesta sammutetaan virta, ja aina kertyy yksi pinna. Kuka kerää luokassa eniten pinnoja?
  3. Pidä kirjaa päivän ajan sähkön käytöstäsi. Tee lista allekkain kaikista sähkölaitteista, joita päivän aikana käytät ja merkitse listaan rasti jokaisen käyttökerran jälkeen. Kuinka montaa sähkölaitetta käytät päivän aikana? Mitä laitetta käytät eniten? Voisitko luopua jostakin laitteesta kokonaan?
  4. Sähkötön koulupäivä. Kokeilkaa toimia yhden koulupäivän ajan ilman sähköä ja sähköllä toimivia laitteita. Millaista elämä olisi ilman sähköä?
  5. Kirjoittakaa luokkanne sähkönsäästövinikit yhteen listaan.

Uskonto ja elämäkatsomustieto

Ennen näitä tehtäviä tutkikaa seuraavia julisteita:

- Rikkoutuuko elämän kudos?
  - Kulutus tuo onnea?
  - Minut tekee onnelliseksi
  - Elämä on rajallinen
  - Maapallo on rajallinen
  - Kaikki kasvaa
1. Millainen suhde sinulla on luontoon? Voit miettiä omaa luontosuhdettasi verraten sitä ihmissuhteisiin: oletteko luonnon kanssa "vieraita", "hyvän päivän tuttuja", "kavereita" vai "parhaita ystäviä". Keskustelkaa aiheesta.
  2. Moraalinen päätöksenteko. Pohtikaa seuraavia kysymyksiä: Onko muilla eliöillä kuin ihmisillä arvoa?, Mikä erottaa ihmisen muista lajeista?, Kummat ovat tärkeämpiä, yksilöt vai lajit?, Onko ihmisellä oikeutta puuttua luonnon tapahtumiin (esim. salaman sytyttämä metsäpalo, tiheän hirvikannan harventaminen)?, Onko ihmisellä oikeutta vahingoittaa kasveja, eläimiä, muita eläimiä?
  3. Keskustelu- tai esseeaiheita: Elämän merkitys ja rajallisuus, Hyvä elämä, Minun arvoni
  4. Millaisia tunteita oppilaissa herättävät sanat: ilmastonmuutos, monimuotoisuuden väheneminen tai kemikalisoituminen? Miten tunnetiloja voi saada positiivisemmaksi?
  5. Omat ympäristöarvot.

Vastaa väitteisiin kyllä tai ei.

1. Tuulivoima on mielestäni hyvä asia.
2. Olen valmis säästämään energiaa, sillä maapallon energiavarat ovat rajalliset.
3. Sammutan valot poistuessani huoneesta.
4. Suljen suihkun siksi aikaa, kun hieron hiustenpesuainetta päähäni.
5. Lajittelen ja kierrätän jätteet.
6. Vien vanhat tavarani kirpputorille.
7. Liikun pyörällä tai kävellen aina kun se on mahdollista.
8. Valitsen luomutuotteen, jos luomua on tarjolla.
9. Sammutan television ja tietokoneen käytön jälkeen nappulasta.
10. Oman elinympäristön viihtyisyys on tärkeä asia.
11. Käytän pesuaineita vain sen verran, kuin on tarpeellista.
12. Valitsen lähiruokaa aina kun se on mahdollista.
13. Hankin ympäristömerkittyjä tuotteita.
14. Harkitsen aina tarkasti ennen kuin päätän ostaa jotakin.
15. Ihminen voi huonosti, mikäli luonto ympäriltä on tuhottu.

Pisteytys: saat jokaisesta kyllä-vastauksesta +1 pistettä ja jokaisesta ei-vastauksesta -1 pistettä. Montako pistettä sait?

- Millaiset ympäristöarvot sinulla on testin mukaan? Voisitko parantaa vielä jossakin?
  - Onko sinulla samanlaiset arvot kuin muilla perheenjäsenilläsi tai kavereillasi?
6. Tahdonko vai tarvitsenko? Jokainen oppilas kirjoittaa paperille 5-10 asiaa, jotka juuri nyt toivoisi saavansa. Kun asiat ovat paperilla, miettikää yhdessä ovatko toiveet aineettomia vai aineellisia. Tämän jälkeen jokainen perustelee toivelistansa tarpeellisuuden, eli miettii kunkin asian kohdalla ”tahdonko vai tarvitsenko?”
7. Jokainen listaa 5 välttämätöntä tavaraa, jotka omistaa. Keskustelkaa valinnoista listauksen jälkeen yhdessä.

Historia ja yhteiskuntaoppi

Ennen näitä tehtäviä tutkikaa seuraavia julisteita:

- Kaikki kasvaa
  - Maapallon kulutuskuume
  - Rajojen yli
  - Maapallo on rajallinen
  - Kulutus tuo onnea?
  - Kyllä elämä oli ennen hankalaa!
1. Ryhmätyö- tai esseeaiheita: Kaupankäynnin kehitys maailmalla, Maapallon väestön kehitys, Teollisen vallankumouksen vaikutukset, Ihminen oman elämänsä, yhteiskunnan ja ympäristön muokkaajana, Kuluttajan vastuu ja ympäristövaikutukset, Rikkaus ja köyhyys maailmassa
  2. Tutustukaa ihmisoikeuksiin. Onko luonnolla oikeuksia?
  3. Vastakkaiset yhteiskunnalliset näkemykset -väittely. Jakakaa luokka kahtia niin, että toinen puoli kannattaa seuraavia väitteitä ja toinen puoli vastustaa. Perustelkaa mielipiteenne.
    - a. Ylikansallisilla yrityksillä on oikeus viljellä kahvia kehitysmaissa.
    - b. Paikalliset saavat kaataa Amazonin sademetsää niin paljon kuin haluavat.
    - c. Ihminen ei voi sille mitään, jos lajeja kuolee sukupuuttoon.
    - d. Ihminen aiheuttaa ilmastonmuutoksen.
    - e. Omalla kulutuksellani ei ole vaikutusta maapallon tilaan.
  4. Kodinkoneet nyt ja ennen. Tutustukaa kodinkoneiden kehitykseen ja siihen, miten kodinkoneita on hankittu koteihin.

Kuvataide ja käsityö

Ennen näitä tehtäviä tutkikaa seuraavia julisteita:

- Minut tekee onnelliseksi
  - Onni on pienissä hetkissä
  - Onnellinen tulevaisuus?
  - Maapallon kulutuskuume
1. Maalaa oma hetkesi, joka tuo sinulle onnen tunteen.
  2. Aarrekartta. Jokainen saa A3-kokoisen paperin, jolle joko piirtää tai leikkaa lehdistä asioita, joita toivoo saavuttavansa.
  3. Millainen on ekologinen ja esteettinen esine? Miettikää yhdessä esimerkkejä ja arvioikaa niiden ekologisuutta ja esteettisyyttä.
  4. Laatikaa energiansäästön liikennemerkkejä, jotka muistuttavat tuuletuksesta, ulko-ovien sulkemisesta ja valojen sammuttamisesta. Viekää liikennemerkkit paikoilleen joko luokkaan, muihin koulun tiloihin tai oppilaiden koteihin.
  5. Miten erilaiset tuotteet on pakattu? Suunnitelkaa yhdelle tuotteelle mahdollisimman vähän ympäristöä kuormittava, mutta kuitenkin houkutteleva pakkaus.
  6. Järjestäkää tavarankorjauspaja. Jokainen tuo mukanaan jonkin tavaran, joka on mennyt rikki. Yhdessä mietitään, miten tavaran voisi korjata ja korjailaan. Työn lomassa voitte kertoa tavaroiden historiaa.
  7. Millainen koulun ympäristö on? Piirtäkää tai rakentakaa pienoismalli koulunne ympäristöstä.
  8. Muistipeli sähkönsäästövinkeistä: jokainen keksii ainakin yhden tavan säästää sähköä, ja tekee siitä sitten kaksi samanlaista korttia. Korttiin kirjoitetaan vinkki, kuten "Villapaita pitää pakkasen loitolla" tai "TV kokonaan kiinni, valmiustila vie sähköä" ja piirretään vinkkiin sopiva kuva. Piirroksia liimataan samankokoisille ja -värisille pahvikorteille, jonka jälkeen niillä voidaan pelata muistipeliä
  9. Keksikää erilaisia tapoja käyttää tyhjiä tölkkejä ja purkkeja. Saisiko niistä esim. kynäpurkin tai pienen lampunvarjostimen? Toteuttakaa hauskimmat ideat!
  10. Miten tavaroita voidaan uusiokäyttää? Keksikää rikkimenneille tai käytöstä poistetuille tavaroille uusia käyttömuotoja. Voisiko vaikkapa vanhoista farkuista tehdä jotain ihan uutta? Toteuttakaa parhaat ideat!
  11. Osallistukaa Mainoskupla -vastamainoskilpailuun tai tehkää muuten omat vastamainoksenne. Lisätietoja www.mainoskupla.fi

Kotitalous

Ennen näitä tehtäviä tutkikaa seuraavia julisteita:

- Lompakko on rajallinen
  - Kulutus tuo onnea?
  - Koti on rajallinen
1. Oman rahankäytön suunnittelu. Miten kukin toimisi, jos saisi kuukaudessa 50 euroa. Mitä ostaisi? Säästyisikö rahaa? Kuinka paljon olisi välttämätön määrä rahaa kuukaudessa?
  2. Säästölän ja Tuhlulan juhlat. Oppilaat jaetaan kahteen ryhmään, joista molemmat suunnittelevat jotkin kodin juhlat, esim. syntymäpäivät. Millaiset synttärit ovat Tuhlulassa? Entä Säästölässä?
  3. Tuotteen elinkaari. Valitkaa yksi tuttu tuote, esim. T-paita. Jäljittäkää, mistä materiaalista ja missä maassa tuote on valmistettu, miten se on pakattu myyntiä varten, miten se mahdollisesti on kuljetettu myyntiin, miten kauan paita on käytössä ja mihin paita joutuu, kun se poistetaan käytöstä. Voitte jakaa jokaiselle oppilaalle tai parille yhden elinkaaren vaiheen selvittämisen. Piirtäkää tai maalatkaa suurelle paperille T-paidan elinkaari. Mitä vaiheita tuotteen elinkaareen kuuluu? Millainen olisi elinkaari, joka kuluttaisi mahdollisimman vähän luonnonvaroja? Keksikää esimerkkejä oikeista tuotteista! Kirjoittakaa mukaan myös omia johtopäätöksiä siitä, miten paljon luonnonvaroja tuotteen elinkaareessa kuluu.
  4. Tutustukaa erilaisiin ympäristömerkkeihin. Mitä niillä halutaan kertoa?
  5. Tehkää tutustumisretki lähikauppaan. Kuinka monesta tuotteesta löytyy ympäristömerkki?
  6. Lähiruoka on ruokaa, jota tuotetaan myyntipaikasta alle 100 km etäisyydellä. Koska kuljetukseen kuluu fossiilisia polttoaineita (bensaa, dieseliä), on lähellä tuotettu elintarvike sikäli ympäristöystävällisempi kuin kaukana tuotettu. Ottakaa selvää mitä elintarvikkeita tuotetaan 100 km säteellä koulustanne.
  7. Tehkää retki luomutilalle tai ottakaa muuten selvää, miten luomutuotanto eroaa muusta elintarviketuotannosta.